

DİŞ SAĞLIĞINDA DİŞ TEKNİKERLERİNİN ROLÜ

Müge ÜNAL

Diş Sağlığında Görünmeyen Bir El

Diş ve diş eti hastalıkları ülkemizde ve dünyada en önemli sağlık sorunları arasındadır. Ancak hayati doğrudan tehdit etmediği için gereken önem verilmemektedir.

Ülkemizde ağız diş sağlığı hizmetleri 1 milyar dolara yaklaşan büyüklüğü ile dev bir sektör haline gelmiştir.

Ülkemizde diş ve dişeti hastalıklarının % 85'lere yaklaşan oranlarda görülmesi, bu iki hastalığın önemli bir halk sağlığı sorunu olduğunu göstermektedir.

Diş Teknikerleri de, ağız ve diş sağlığı sektörünün görünmeyen yüzü ve ayrılmaz bir parçasıdır.

Aralık 2010 yılında yayınlanan Türkiye'de Sağlık Eğitimi ve Sağlık İnsan Gücü Durum Raporu'nda;

- Sağlık Bakanlığı'na bağlı 5.776, üniversitede 900, özel çalışan 12.588 olmak üzere toplam 19.264 diş hekimi,
- Sağlık Bakanlığı'na bağlı 985, üniversitede çalışan 36, özel çalışan 1.716 olmak üzere toplam 2.737 diş protez teknisyeni,
- Sağlık Bakanlığı'na bağlı 857, üniversitede çalışan 25 ve özel çalışan 1.029 olmak üzere toplam 1.911 diş teknisyeni

çalıştığı belirtilmiştir.

Diş protez teknisyenliği, halkımız tarafından bilinmeyen ve bugüne kadar ön plana çıkmayan bir meslek gurubu ve yaptığı işlerin tamamı el işçiliğine dayalı bir meslektir.

Diş teknisyenliği, diş hekimliği uygulamalarının laboratuvar bölümünü gerçekleştiren, bilimin ve sanatın iç içe geçtiği bir meslek dalıdır.

Diş Protez Laboratuvarları, ağız, diş ve çene-yüz protezleri ile ortodontik apareylerin üretildiği ve onarıldığı yerlerdir.

Diş protez teknikerleri/ağız ve diş sağlığı teknikerleri genellikle laboratuvar ortamlarında çalışırlar. Çalışırken birinci derecede malzeme ve aletlerle ilgilidirler, hastalarla doğrudan iletişimleri yoktur.

Teknikerler, Diş Hekiminin uygun gördüğü tedavi doğrultusunda; diş hekimince alınan ağız ölçülerinden model hazırlar,

Sabit ve hareketli bölümlü protezlerin şekillendirilmesini, çoğaltılmasını ve tesviye ve cila ile estetik görünüm vererek ağızda kullanılmaya uygun hale getirilmesini sağlar.

Diş hekiminin tam dişsiz veya yarı dişli iken aldığı ağız ölçülerine uygun, hareketli tam ve bölümlü protezlerin hazırlanmasında, diş dizimi, mum modelaj ve akrilik işlemlerinin yapılmasında görev alır. Çatlayan ve kırılan protezlerin tamirini yapar,

Diş hekiminin uyguladığı tedavi süreci boyunca planladığı hareketli ortodontik apeareleri hazırlar.

Diş Protez laboratuvarlarında çalışanlar, Diş Teknikeri ve Diş Teknisyeni olarak iki grupta düşünülebilir.

Meslek liselerinin Diş Protez Teknisyenliği bölümünden mezun olanlar “Diş Protez Teknikerliği ve Ağız ve Diş Sağlığı” ön lisans programlarına sınavsız geçiş için başvurabilirler.

Diş protez teknisyeni olmak isteyenlerin;

- Temel bilimlere ilgi duyan,
- El ve parmak becerisi gelişmiş,
- Renkleri ayırt edebilen ve ayrıntılara dikkat eden,
- Estetik anlayış gelişmiş,

kimseler olmaları gerekir.

Kimyasal madde ve toz alerjisi olanlar bu mesleği yaparken zorlanabilirler.

Diş Teknisyenlerinin Karşılaştığı Sorunlar

Diş teknisyenleri laboratuvarlarda yaptıkları işlemler sırasında sağlık açısından zarar oluşturabilecek pek çok materyal ile karşı karşıya kalmaktadır.

Kronik uykusuzluk, yorgunluk, görme, duyma bozuklukları, hafıza ve konsantrasyon bozuklukları, çeşitli cilt problemleri, iş kazaları, ileri derece göğüs hastalıkları (astım, kanser vb.), bu meslek grubunun maruz kaldığı olumsuzluklardandır.

Sıklıkla kullanılan, zehirli kimyasal maddeler, zararlı silika tozları, çapraz enfeksiyon riskine, kalitesiz ortam hava koşullarına fazla maruz kalmaktan dolayı, diş teknisyenleri silikozis, astım gibi meslek hastalıklarına yakalanmaktadır ve ülkemizde Ankara, İstanbul ve Zonguldak dışında uzman olan hastane bulunmamaktadır.

Diş Teknisyenleri, risk altında oldukları hastalıklar ve korunma yöntemleri hakkında bilgilendirilmeli, gerekli aşular yapılmalı (Hepatit B, Tetanoz vb.), meslek hastalıkları konusunda uzman hastanelerin sayısı yaygınlaştırılmalıdır.

T.C. Sağlık Bakanlığı - Tedavi Hizmetleri Genel Müdürlüğü 2009/20 No'lu Genelge yayınlamıştır.

Bu genelgeye göre, diş protez laboratuvarlarında çalışanların sağlığını tehdit edici risk faktörlerinin tespit edilmesi ve asgariye indirilmesi yönünde gerekli tedbirlerin alınması amacıyla Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı ile Sağlık Bakanlığı arasında bir protokol imzalanmıştır.

Bu kapsamda, diş protez laboratuvarlarında sağlık ve güvenlik risk faktörlerinin araştırılması projesi uygulamaya konulmuş ve Sağlık Bakanlığı'na bağlı diş hastaneleri, ağız ve diş sağlığı merkezleri ve bünyesinde diş tedavi ve protez merkezi bulunan devlet hastaneleri, üniversite sağlık kurumları ile bünyesinde hareketli diş protez laboratuvarı bulunan özel diş protez laboratuvarlarında önlemler alınması gerekli görülmüştür.

Bu önlemler arasında;

- Alçı tozunun engellenmesi için havalandırma sistemi,
- Kimyasal maddelerin verdiği zararı azaltmak için, A tip filtreli maske, güvenlik gözlükleri ile Polietilen laminasyonlu ve destekli PVA eldivenler kullanılması,
- Kaliteli cihazların kullanımı,
- Aydınlatmanın yeteri derecede olması

gibi unsurlar yer almaktadır.

Diş protez teknisyenlerinin karşılaştığı bir diğer sorun da üzerlerinde çok fazla iş yükü olmasıdır.

22 iş günü ve 9 saate göre ayarlanmış 33 parça iş yükü, resmi tatillere göre ayarlanmamakta, izin günlerinde bile çalışmak gerekmektedir, ayrıca gün içerisinde mola vakitleri azlığı, çalışma koşullarını daha da ağırlaştırmaktadır.

Diş Teknisyenleri meslek hastalıklarına yakalanma, iş gücünün yoğunluğunun yanı sıra, eleman eksikliği sorunu da yaşamaktadır.

Türkiye'de 1650 ruhsatlı diş protez laboratuvarı bulunmaktadır, ve yardımcı diş teknisyenleri mevcut duruma yetecek sayıda değildir.

Ancak, ülkemiz ve ilimiz genelindeki Sağlık Meslek Liselerinde diş protez teknisyenliği bölümünün sayıca az olması, eğitilmiş diş protez teknisyeni bulmayı giderek güçleştirmektedir.

Aralık 2010 yılında yayınlanan Türkiye'de Sağlık Eğitimi Ve Sağlık İnsan Gücü Durum Raporunda;

- Sağlık Meslek Liseleri-Diş Protez bölümünden mezun olan öğrenci sayısı 2008-2009 eğitim döneminde 136, 1991-2009 yılları arasında toplam 1292,
- Sağlık Meslek Yüksek Okulları-Diş Protez Teknolojisi bölümünden mezun olan öğrenci sayısı 2008-2009 eğitim döneminde 84,

olarak açıklanmıştır.

Türkiye genelinde, 1650 tane ruhsatlı Diş Protez Laboratuvarı olduğu düşünülürse, meslek liseleri ve Sağlık Meslek Yüksek Okullarından bir yıl içinde mezun olan, diş teknisyeni sayısı ihtiyacın çok çok altındadır.

Diş Teknisyenliği eğitimi veren meslek liseleri ve iki yıllık meslek yüksek okullarının sayısı artırılmalıdır. Ayrıca, okullarda verilen eğitim; meslek hastalıklarına yakalanma riski, korunma ve tedavi yöntemleri hakkında da bilgiler içermelidir.

Türkiye genelinde 7 üniversitenin Meslek Yüksek Okulunda, Diş Protez Teknoloji bölümü bulunmaktadır. İzmir’de de Ege Üniversitesi bu sıralamanın içine girmektedir.

Diş teknikerleri, diş teknisyenleri daima, diş hekimleri ile irtibat halinde çalışmaktadır. Diş hekiminin çalışacağı diş teknikerini belirlerken;

- Diş teknisyeninin çalışma şartlarını yerinde incelemesi,
- Diş teknisyenin gerekli ehliyeteye sahip olup olmadığını bilmesi,
- Laboratuvarın genel temizliğine dikkat etmesi

önemlidir.

Laboratuvarlarda, teknolojik donanım ve uygun malzemenin bulunması ve diş hekiminin doğru ölçüleri göndermesi de sağlıklı sonuçlar almak açısından önem taşımaktadır.

Bu bir takım çalışmasıdır ve zincirin her iki halkası da verimli olmalı, işi sahiplenmelidir. Zayıf halkalar bu zincirin genel direncini azaltacaktır.

Sonuç

Ülkemizde diş ve dişeti hastalıkları % 85'lere yaklaşan oranlarda görülmektedir, bu sebeple ağız ve diş sağlığına gereken önem verilmelidir.

Diş hekimlerinin olduğu kadar, diş teknikerlerinin de ağız ve diş sağlığı sektöründe önemli bir rolü vardır.

Diş teknisyenliği, diş hekimliği uygulamalarının laboratuvar bölümünü gerçekleştiren, bilimin ve sanatın iç içe geçtiği bir meslek dalıdır.

Sektörde çalışanların karşılaştığı sorunlara yönelik çözümlerin üretilmesi, laboratuvar ortamında çalışan diş teknikerlerinin daha verimli olmalarına olanak sağlayacaktır.

Her meslek grubunda olduğu gibi, diş teknikeri/diş teknisyeni olarak çalışanların da işlerini sahiplenmeleri ve diş hekimleri ile bir takım halinde çalışmalarını halk sağlığı açısından büyük önem taşımaktadır.

Kaynaklar

- **T.C. Sağlık Bakanlığı,** <http://www.saglik.gov.tr/SEGM/belge/1-10884/turkiyede-saglik-egitimi-ve-saglik-insan-gucu-durum-rap-.html>
- **Türk Diş Hekimleri Birliği,** http://www.tdb.org.tr/tdb/v2/haber_goster.php?id=1225, Diş Teknisyenlerinin Sorunları Çalışma Grubu Raporu